

ผู้ช่วยเลขาธิการตามข้อบังคับ ฯ กับปัญหาในทางปฏิบัติ

โดย นายสมไพบ มุลจันทร์
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคณะกรรมการการสาธารณสุข
สำนักกรรมการ ๓

การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา ในแต่ละชุดแต่ละสมัยนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับข้อมูลและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องและชัดเจน โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกรรมการ ด้วยเหตุดังกล่าวข้อบังคับฯ จึงได้กำหนดบุคคลผู้ที่จะคอยชี้แจง แสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะไว้ในข้อบังคับฯ เพราะสมาชิกวุฒิสภาจะหมดวาระลงพร้อมกันทั้งหมดและจะเข้าปฏิบัติหน้าที่ใหม่พร้อมกันทั้งหมดเช่นกัน ฉะนั้น ความต่อเนื่องของงานจึงต้องอยู่ที่บุคคลดังกล่าว ซึ่งข้อบังคับฯ กำหนดให้เรียกว่า "ผู้ช่วยเลขาธิการประจำคณะกรรมการ"

ตำแหน่งผู้ช่วยเลขาธิการประจำคณะกรรมการนั้น มีวิวัฒนาการมาพร้อมกับสถาบันวุฒิสภาทุกยุคทุกสมัย ทั้งที่ปรากฏเป็นรูปธรรมและไม่เป็นรูปธรรม โดยข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๘๒ วรรคสาม ได้กำหนดให้มีผู้ช่วยเลขาธิการประจำคณะกรรมการแต่ละคณะ โดยให้คณะกรรมการแต่งตั้งจากรายชื่อข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ตามบัญชีรายชื่อที่เลขาธิการวุฒิสภาจัดทำเสนอ ซึ่งข้อบังคับฯ ดังกล่าวได้สะท้อนนัยยะให้เห็นว่าตำแหน่งดังกล่าวมีความสำคัญมากในการเริ่มและต่อประสานงานของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งเป็นหนึ่งในองค์อำนาจอธิปไตย ดังนั้น การศึกษาเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับข้าราชการรัฐสภา โดยเฉพาะผู้ที่ก้าวเข้าสู่ตำแหน่งดังกล่าวในอนาคต รวมทั้งบุคคลที่สนใจโดยทั่วไป

บทความวิชาการ

ความเป็นมาและเจตนารมณ์

**ตารางเปรียบเทียบการดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเลขานุการ
ประจำคณะกรรมการการตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา**

ข้อบังคับการประชุม	เนื้อความ
พ.ศ. ๒๕๕๐	ข้อ ๖๕ การนัดประชุมคณะกรรมการการครั้งแรก ให้เป็นหน้าที่ ของเลขาธิการสภา ให้คณะกรรมการการในคณะนั้น ๆ เลือกตั้งประธาน เลขานุการและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ตามที่จำเป็นจากบรรดากรรมการการ ในคณะนั้น ๆ
พ.ศ. ๒๕๕๑	ข้อ ๗๔ ในการประชุมคณะกรรมการการแต่ละคณะเป็นครั้งแรก นั้น ให้เลขาธิการเป็นผู้นัดและเชิญกรรมการการผู้มีอายุสูงสุดในที่ประชุม เป็นประธานชั่วคราว แล้วให้ที่ประชุมเลือกตั้งกรรมการการในคณะ ของตนเป็นประธานคนหนึ่ง และเลขานุการคนหนึ่ง และอาจเลือกตั้ง กรรมการการเจ้าหน้าที่อื่นอีกก็ได้ ตามเห็นว่าจำเป็นหรือสมควร
พ.ศ. ๒๕๖๒	ข้อ ๗๑ ให้เลขาธิการรัฐสภาหรือเจ้าหน้าที่สำนักงาน เลขาธิการรัฐสภา ซึ่งเลขาธิการรัฐสภามอบหมายเป็นเลขานุการ คณะกรรมการการ เลขานุการคณะกรรมการการ แม้จะไม่ใช่กรรมการการ ก็มีสิทธิชี้แจงแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมคณะกรรมการการ เกี่ยวกับระเบียบแบบแผนและกิจการในหน้าที่ของตน
พ.ศ. ๒๕๖๘	ข้อ ๖๕ ให้คณะกรรมการการแต่ละคณะ เลือกตั้งประธาน และเลขานุการจากกรรมการการในคณะนั้น ๆ ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่สภาตั้ง
พ.ศ. ๒๕๖๒	ข้อ ๗๐ ในการประชุมคณะกรรมการการ ให้นำข้อบังคับนี้เฉพาะ ที่เกี่ยวกับการประชุมของสภามาใช้บังคับโดยอนุโลม ให้คณะกรรมการการแต่ละคณะ เลือกตั้งประธานและ เลขานุการจากกรรมการการในคณะนั้น ๆ
พ.ศ. ๒๕๖๗	ข้อ ๗๓ ในการประชุมคณะกรรมการการ ให้นำข้อบังคับนี้เฉพาะ ที่เกี่ยวกับการประชุมของสภามาใช้บังคับโดยอนุโลม ให้คณะกรรมการการแต่ละคณะ เลือกตั้งประธานและ เลขานุการจากกรรมการการในคณะนั้น ๆ

ข้อบังคับการประชุม	เนื้อหา
พ.ศ. ๒๕๓๕	ข้อ ๗๓ ให้คณะกรรมการจัดการแต่ละคณะเลือกประธาน เลขาธิการ และตำแหน่งอื่นตามความจำเป็นจากกรรมการ ในคณะนั้น ๆ
พ.ศ. ๒๕๓๘	ข้อ ๗๖ ให้คณะกรรมการจัดการแต่ละคณะเลือกตั้งประธาน รองประธาน เลขาธิการและตำแหน่งอื่นตามความจำเป็นจากกรรมการ ในคณะนั้น ๆ ให้มีผู้ช่วยเลขาธิการคนหนึ่งประจำคณะกรรมการ แต่ละคณะ โดยให้คณะกรรมการแต่งตั้งจากรายชื่อข้าราชการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ตามบัญชีรายชื่อที่เลขาธิการวุฒิสภา จัดทำเสนอ
พ.ศ. ๒๕๔๑	ข้อ ๗๘ ให้คณะกรรมการจัดการแต่ละคณะเลือกตั้งประธาน รองประธาน เลขาธิการและตำแหน่งอื่นตามความจำเป็นจากกรรมการ ในคณะนั้น ๆ ให้มีผู้ช่วยเลขาธิการคนหนึ่งประจำคณะกรรมการแต่ละ คณะ โดยให้คณะกรรมการแต่งตั้งจากรายชื่อข้าราชการสำนักงาน เลขาธิการวุฒิสภา ตามบัญชีรายชื่อที่เลขาธิการวุฒิสภาจัดทำเสนอ
พ.ศ. ๒๕๔๔	ข้อ ๘๒ ให้คณะกรรมการจัดการแต่ละคณะเลือกตั้งประธาน รองประธาน เลขาธิการ โฆษกและตำแหน่งอื่นตามความจำเป็น จากกรรมการในคณะนั้น ๆ ให้กรรมการผู้มีอายุสูงสุดซึ่งอยู่ในที่ประชุมของ คณะกรรมการเป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุมเพื่อดำเนินการ ตามวาระหนึ่ง ให้มีผู้ช่วยเลขาธิการคนหนึ่งประจำคณะกรรมการ แต่ละคณะ โดยให้คณะกรรมการแต่งตั้งจากรายชื่อข้าราชการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ตามบัญชีรายชื่อที่เลขาธิการวุฒิสภา จัดทำเสนอ

จากข้อมูลตามตารางนี้จะเห็นว่าตำแหน่งดังกล่าวมาปรากฏชัดเจนและเป็นรูปธรรมในข้อบังคับฯ พ.ศ. ๒๕๓๘ ซึ่งเจตนารมณ์ของข้อบังคับฯ ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายสำคัญในอันที่จะมุ่งพัฒนากำลังบุคลากรของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาในการที่จะเข้าไป

ช่วยเหลือหรือแบ่งเบาภารกิจของคณะกรรมการ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ นอกเหนือจากการให้บริการหรืออำนวยความสะดวกที่ได้ปฏิบัติเป็นปกติอยู่แล้ว ซึ่งได้แก่ การเข้าไปช่วยเหลืองานทางด้านวิชาการ การค้นคว้าข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การยกร่าง

รายงานการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือการพิจารณาศึกษาญัตติในเรื่องต่าง ๆ เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการ รวมทั้งการเดินทางไปศึกษาดูงานของคณะกรรมการทั้งภายในและภายนอกประเทศ เป็นต้น

ความคาดหวังและความเป็นจริงในปัจจุบัน

ภายหลังข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๓๘ โดยเฉพาะ ข้อ ๗๖ วรรคสอง มีผลใช้บังคับเพื่อให้การดำเนินงานของผู้ช่วยเหลือการเป็นไปตามเจตนารมณ์ของข้อบังคับฯ ดังกล่าว สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาจึงได้จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง "การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ช่วยเหลือการที่คณะกรรมการแต่งตั้งตามข้อบังคับฯ" เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ เพื่อรองรับภารกิจของคณะกรรมการตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ข้อบังคับการประชุม ตลอดจนระเบียบ หลักเกณฑ์ และสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ของกรรมการ โดยได้ดำเนินการแบ่งการสัมมนาออกเป็น ๒ ระยะ คือ

- **ระยะที่หนึ่ง** ประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ระหว่างวันที่ ๑๔ - ๑๖ มิถุนายน ๒๕๓๙

- **ระยะที่สอง** สัมมนาเพื่อติดตามประเมินผล ระหว่างวันที่ ๓๑ มกราคม และ ๑ - ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐

และหลังจากนั้น ได้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการอีกครั้ง ระหว่างวันที่ ๑๕ - ๑๗ กันยายน ๒๕๔๓ แต่จนกระทั่งปัจจุบันยังไม่มี การติดตาม และประเมินผลแต่อย่างใด

จากการสัมมนาและการติดตามประเมินผลดังกล่าว ทำให้สามารถกำหนดความชัดเจนได้ดังนี้

๑. บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

(๑) ให้คำชี้แจงเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการในส่วนที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ข้อบังคับการประชุม ระเบียบหลักเกณฑ์ ตลอดจนธรรมเนียมปฏิบัติต่าง ๆ ในการดำเนินการตามภารกิจของคณะกรรมการ

(๒) จัดเตรียมเอกสาร ข้อมูล กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการประสงค์ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา

(๓) สรุปผลการประชุมหรือผลการพิจารณาตามมติของคณะกรรมการ

(๔) ตรวจสอบรายละเอียดในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติฯ ร่างรายงาน ให้ถูกต้องตามมติของคณะกรรมการ

(๕) ศึกษา ค้นคว้า เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติฯ หรือเรื่องใด ๆ ที่คณะกรรมการกำลังพิจารณาอยู่

(๖) ติดตามผลการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ หรือเรื่องอื่น ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องที่คณะกรรมการของสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเสร็จแล้ว และที่จะมีผลต่อเนื่องมาถึงวุฒิสภา ทั้งนี้เพื่อรับทราบข้อมูลและการลงคะแนนเสียงของสภาผู้แทนราษฎรไว้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในชั้นกรรมการของวุฒิสภาต่อไป

(๗) ติดต่อประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามความประสงค์ของคณะกรรมการ

(๘) ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือการคณะกรรมการและปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ทั้งนี้ นอกจากจะมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบดังกล่าวแล้ว ควรจะมีบทบาทหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ควรมีการถ่ายทอดประสบการณ์ การทำงาน การให้คำปรึกษา

คำแนะนำ การให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และธรรมเนียมปฏิบัติของทางราชการในการประชุมหรือวงงานของคณะกรรมการให้แก่เจ้าหน้าที่นิติกร วิทยากร และเจ้าหน้าที่ธุรการที่ประจำคณะกรรมการคณะนั้น ๆ ด้วย ตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ร่วมกัน ทั้งนี้โดยยึดหลักอาวุโสและหลักการทำงานร่วมกันเป็นทีมและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทีมงานในแต่ละคณะ ทั้งนี้เพื่อจะได้พัฒนาเจ้าหน้าที่ประจำคณะกรรมการขึ้นมาทำหน้าที่ "ผู้ช่วยเลขานุการ" ต่อไป

๒. สถานภาพ

ในแนวทางเดิมได้ยึดหลักอาวุโสเป็นหลักในการที่จะแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการประจำคณะกรรมการ โดยอาจจะเป็นข้าราชการที่มาจากกอง/สำนักอื่น ๆ ด้วยก็ได้ ดังนั้น สถานภาพของผู้ช่วยเลขานุการในขณะนั้นจึงเป็นปัญหาพอสมควรโดยเฉพาะสายงานการบังคับบัญชา แต่เนื่องจากปัจจุบันผู้อำนวยการกลุ่มงานคณะนั้น ๆ จะเป็นผู้ช่วยเลขานุการในคณะนั้น ๆ ด้วย ดังนั้น สายงานการบังคับบัญชาจึงไม่มีปัญหาเหมือนครั้งก่อน และสถานภาพจึงชัดเจนกว่าเดิม

จากความคาดหวังของสำนักงานดังกล่าวนำไปสู่การแปลงเป็นแนวทางปฏิบัติ ซึ่งเหตุผลหนึ่งที่มีตำแหน่งดังกล่าวนี้ขึ้นมาขึ้น ส่วนหนึ่งเพื่อต้องการให้บุคลากรของสำนักงานนั้นมีความเจริญก้าวหน้าและมีค่าตอบแทนที่เหมาะสม โดยไม่ต้องมุ่งสนใจเฉพาะฝ่ายบริหารเพียงอย่างเดียว แต่จากสถานการณ์ปัจจุบัน โครงสร้างสำนักงานได้เปลี่ยนไป ประกาศ ระเบียบ กฎเกณฑ์หลายอย่างได้เปลี่ยนไป ทำให้ตำแหน่งผู้ช่วยเลขานุการประจำคณะกรรมการในแต่ละคณะดูไม่ค่อยได้รับความสนใจและให้ความสำคัญเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่ตำแหน่งดังกล่าวต้องถือว่าเป็นผู้แทนของสำนักงานในการ

เข้าร่วมประชุมชี้แจงแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมของคณะกรรมการ และต้องถือได้ว่าเป็นบุคคลแรกในการปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกวุฒิสภาในคณะกรรมการ ดังนั้น สำนักงานควรให้ความสำคัญกับตำแหน่งดังกล่าวในการที่จะส่งบุคคลใดเข้าไปเพื่อแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยเลขานุการตามข้อบังคับการประชุมดังกล่าว

ข้อเสนอแนะและสรุป

ผลจากการสัมมนาทั้ง ๓ ครั้งที่ผ่านมา ตำแหน่งผู้ช่วยเลขานุการประจำคณะกรรมการน่าจะมีความสำคัญและได้รับการสนใจขึ้นมากกว่าเดิม แต่จากการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ช่วยเลขานุการประจำคณะกรรมการตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ดูจะไม่ได้เป็นไปอย่างที่ที่มีการคาดหวังไว้ตั้งแต่แรก ซึ่งตั้งแต่อดีตจวบจนกระทั่งปัจจุบัน มีประเด็นปัญหาที่ควรนำมาขบคิด และหาแนวทางป้องกันและแก้ไข ดังนี้

๑. ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา ข้อที่ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการประจำคณะกรรมการในแต่ละคณะ โดยให้แต่งตั้งจากข้าราชการของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภานั้น เห็นควรมีและคงไว้เพราะจะเป็นการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ซึ่งจะมีประโยชน์โดยตรงต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา และจะเป็นประโยชน์ต่อวุฒิสภาโดยรวม

๒. สำนักงานควรกำหนดสถานภาพ ตำแหน่งผู้ช่วยเลขานุการประจำคณะกรรมการไว้ให้ชัดเจนและต้องให้ความสำคัญมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

๓. บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ช่วยเลขานุการประจำคณะกรรมการควรมีเพิ่มขึ้นหรือลดลงหรือเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางใด

ควรมีการประชุมสัมมนา ระดมความคิดเห็นจาก ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง

๔. ควรมีการติดตามประเมินผล และ ทบทวนการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ช่วยเลขานุการ ประจำคณะกรรมการในแต่ละคณะอย่างต่อเนื่อง และจริงจัง อีกทั้งผลจากการสัมมนาทั้ง ๓ ครั้ง ดังกล่าวดูจะไม่ทันสมัย เพราะตลอดระยะเวลา ๕ ปี ที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงมากมายทั้งสถาบัน วุฒิสภาและทั้งโครงสร้างของสำนักงานเลขาธิการ วุฒิสภาเอง

๕. การเข้าสู่ตำแหน่งผู้ช่วยเลขานุการ ประจำคณะกรรมการในแต่ละคณะนั้น สำนักงานควรกำหนดหลักเกณฑ์ กฎ หรือระเบียบ ไว้ให้ชัดเจน และควรมีการฝึกอบรมและมีการ ทดสอบก่อนเข้ารับหน้าที่ในตำแหน่งดังกล่าวด้วย

๖. ผู้ช่วยเลขานุการประจำ คณะกรรมการ ควรมีการประชุมทบทวนแนวทางการ ปฏิบัติราชการกับสำนักต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพราะแนวทางปฏิบัติจะได้ชัดเจนและเป็นไปใน แนวทางเดียวกันทุกคณะกรรมการ อีกทั้ง จะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและเป็นการ สร้างความเชื่อมั่นให้ทั้งตัวผู้ช่วยเลขานุการ และกรรมการได้อีกทางหนึ่งด้วย

นอกจากนี้ ในส่วนของตัวผู้ช่วย เลขานุการเองจะต้องมีการขวนขวายหาความรู้ อยู่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ในด้านต่าง ๆ ให้กับตนเอง และเป็นการสร้าง ความเชื่อมั่นให้ทั้งตนเองและกรรมการ ได้อีกทางหนึ่งด้วยเช่นกัน

ตำแหน่งผู้ช่วยเลขานุการประจำ คณะกรรมการนั้น ได้มีการกำหนดไว้ใน ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา สมาชิกวุฒิสภา เอง จึงต้องคาดหวังในการเป็นผู้ช่วยเลขานุการ ประจำคณะกรรมการ และในส่วนของสำนักงาน เลขาธิการวุฒิสภานั้นต้องถือว่าบุคคลดังกล่าวคือ ผู้แทนของสำนักงานประจำคณะกรรมการ เพราะจะต้องเป็นบุคคลแรกในการชี้แจงแสดง ความคิดเห็นหรือให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ ในที่ประชุมของคณะกรรมการแต่ละคณะ ดังนั้น การกำหนดสถานภาพ บทบาทหน้าที่ความ รับผิดชอบ วิธีการเข้าสู่ตำแหน่ง ผลประโยชน์ ตอบแทน และการให้ความสำคัญ เหล่านี้ทั้งหมด ต้องชัดเจนและเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความ เข้มแข็งและความเชื่อมั่น ศรัทธาทั้งต่อตัว ผู้ช่วยเลขานุการประจำคณะกรรมการ และต่อ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาด้วยโดยรวม

